

meghallgatni s mikor mégegyszer felolvastam, csak annyit jegyzett meg dicséretül: »No amice, frater, te se fogsz ágyban meghalni.« Fábry János szép kort ért, 77 évet. Rendkívül szorgalmas, precíz, kitűnő tanár volt, több ízben igazgató, 47 éven át tanított, mikor a gimnáziumból visszavonult, magán leányiskolának alapját vetette meg. Megszervezte a Gömör-megyei Múzeumot, melynek haláláig igazgatója volt. Írt növényi és állattani tankönyveket. De minket itt közelebből az érdekel, hogy Fábry János tanár úr rendkívül pontos feljegyzéseket készített tanítványairól, így Mikszáth Kálmánról is, kinek neve nála még efféle alakokban szerepel: *Mixadt*, illetve *Mixádt*. Kedves barátomtól, Szombathy Viktortól, aki rimaszombati származású, értesültem arról, hogy fennmaradtak az iskola és a gimnázium írásai között Fábry János tanár úrnak följegyzései Mikszáthról. Kérésünkre Holéczy Miklós tanár, a Múzeum vezetője, pontosan lemásolta a Mikszáth diákéletére vonatkozó följegyzéseket, melyeket betű szerinti hűséggel közlünk. Itt mondok köszönetet *Szombathy Viktornak* és *Holéczy Miklós* főgimnáziumi tanár és múzeumi vezető barátunknak közvetítő és közvetlen fáradozásaiért.

Mikszáth Kálmán rimaszombati diákévei

Külön feljegyzések a tanulókról.

Ad 1860—61. IV. oszt. Mixádt-ról: gyenge alap, kevés haladás. (Németnyelv)

ad	„	„	„	„	„	felméleti alkalmazás: silány, kevés siker (a német nyelvben)
„	„	„	„	„	„	} a természettanból

Ad 1861—2. I. félév	„	„	csekély szorgalom, kevés haladás, kevés érdekltség
			tűrhető eredmény.

A tanulók száma az egyes osztályokban Mikszáth gimnazista korában R. Sz.-ban

I. oszt.	71	az első,	73	a második félévben.	Helyszáma a II. f. é.-ben	36.
	*	→ (1—12 : 1 ₁ **	13—36 : 1	37—57 : 2	58—70 : 3)	
II.	„	30			Helyszáma az I. f. é.	17. II. f. é.
III.	„	34	az első	33	a, második félévben.	Helyszáma
IV.	„	28	„	28	„	12.
V.	„	20	„	20	„	„
VI.	„	19	„	19	„	„

* valószínűen az *érdemjegyek* számszerűen összegezve?

** nem egymás mellett, de ferdén egymás fölött van a két 1-es.

SZABADI SÁNDOR

KÉT MÓRICZ-LEVÉL

A Kecskeméti Katona József Társaság 1936-ban nagyszabású irodalmi estet rendezett, melyen Móricz Zsigmond, Sárközi György és Németh László tartottak előadást. Móricz a Társaság elnökének meghívását a következő feltétel mellett fogadta el:

1

Kedves Barátom!

A Podeszta parancsol, a gondoliere engedelmeskedik. Március 10. du. 5.30. Rendben van. De nekem is van kérésem:

A „Nem élhetek muzikaszó nélkül!”-t új formájában Lili lányom főszereplésével, — ő a kecskeméti földesnőcske, — szeretném, ha Kecskemét megnézné. Légy jó, üzenj rá a színházra, hogy csinálja meg. Both Béla már írt a színháznak.

Szeretettel a viszontlátásig

igaz híved és barátod;
Móricz Zs.

Bp. 1936. febr. 24.

A másik levelet Deseő Kázmér nagykőrösi polgármesternek írta. Ennek irodalomtörténeti érdekessége az az utóirat, amely Tolnai Lajossal foglalkozik:

Kedves Barátom,

a Turul meghívott, hogy 16-án menjek el velük Nagykőrösre, hogy Erdélyről én is szóljak nektek. Ha szívesen láttok, hogyne.

Ma Kőrömczy Lászlónak elküldtem a Kelet Népe mai számában megjelent Magyar Elektrát, amiből ő kőrösi bábjátékot akar csinálni. Érdekes volna, s szívesen adom neki. Egy úttal megírtam, hogy foglalkozzon azzal a gondolattal, hogy a Kelet Népeinek néhány barátot szerezzen s a Magvetőből az ifjúságnak minél többet eladjon.

Ne tekintsd kis dolognak, de én Téged is megkérlek ugyanerre. A Kelet Népe zárt társaság. Annyi példányban nyomom, ahány tényleges előfizetője van. Elküldetem Neked az eddig megjelent számokat s kérlek nézz bele.

Viszontlátásig szeretettel köszönt

régi barátod

Leányfalu 1940 XI. 3.

Móricz Zs.

(A géppel írt levél végén következik az alábbi kézírásos utóirat):

A Kelet Népe dec. 1. számában egy volt nagykőrösi diákot fogunk dicsőíteni, *Tolnai Lajost*. Nagyon leköteleznél, ha valami adatot tudnál róla. Azt se tudom mért volt ő kőrösi diák? Volt ott valaki rokona? vagy szülei ott tartózkodtak? 1850—55 év közt lehetett ott. Az iskolai anyakönyveket meg kellene nézni. Családi neve *Hagymássy*.

ZOVÁNYI JENŐ

JAVÍTÁSOK PILCIUS GÁSPÁR ÉLETRAJZI ADATAIBAN

Midőn Pilciusnak Dobsina 1584. okt. 14-i pusztulásáról és lakosainak a betörő török előli meneküléséről írt kéziratnak művét 1671-ben Wittenbergben közrebocsátotta Klesch Kristóf Dániel¹, ez a könyv címlapján dobsinai lelkésznek mondta a szerzőt. Vele ellentétben Laucsek Márton érvelése alapján egész határozottan állította Pilciusról Bartholomaeides László, hogy sohasem lelkészkedett Dobsinán.² Viszont Klanicza Márton kifejezetten „protocollumok” nyomán a legelső helyen említé az ismeretes dobsinai papok névsorában, mégpedig éppen 1584-ről,³ és ugyanakkor azt is megírta, hogy az otthon maradt dobsinaiak az elmenekült Pilcius helyébe 1585-ben az addigi rektort, Pezelius Zsigmondot választották, aki azután évtizedeken át volt a lelkészök.⁴ Majd Ráth György ismét a Bartholomaeides-féle álláspontra helyezkedett és szintén tagadásba vette, hogy ott bármikor is működött volna Pilcius.⁵

Mind Bartholomaeides, mind Ráth abból indult ki, hogy 1586-ban vesztette el Pilcius a nagysárosi lelkési állást. Ez év szerepelt ugyanis egyetemesen elfogadott időpontjául mindaddig ennek az eseménynek. Ráth ezt akként tünteti fel, mint ami az esperesnek és szigorúan lutheri elvű lelkészársainak unszolására történt a világi hatóság ténykedései következtében.⁶ Am egy ilyen tárgyú és irányú intézkedés előidézésére az esperes sem egymagában, sem néhány társával együtt nem volt illetékes, hanem valójában csupán maga az egyházmegye, mint testület, az is csak a hivatalos eljárás megtartásával, a rendes úton egybehívott zsinaton volt rá jogosítva, amennyiben tankérdés, hitelvi meggyőződés elbírálása forgott szóban. Márpedig nem más mint maga Ráth megállapította, hogy Bels Benedek 1588-ig terjedő espereskedése alatt 1584-ben tartotta az utolsó zsinatot.⁷ És tényleg — miként ugyanó megírja — ez a zsinat adott Pilciusnak négyheti gondolkodási időt arra, hogy döntson állásfoglalása felől, már ott kimondván, hogy ha ennek elteltevel végleg elutasítja a zsinat vélekedését, világi hatóságára bízzák a megmarasztása vagy elbocsátása iránti intézkedést.⁸ Vagyis a gyülekezetnek a saját jogkörében évente rendszeresen gyakorolt eljárásától tették függővé állásában való maradása kérdését.

Csak hogy a Pilcius döntése és gyülekezetének, illetőleg talán az ennek jogát gyakorló városi tanácsnak annak folytán ellene való intézkedése a dolog természetes rendje szerint is

¹ Régi Magyar Könyvtár III. k. 2579. sz.

² Notitia comitatus Gömöriensis... 1806—8 424. l.

³ Fata aug. conf. ecclesiarum... (Fabó: Monumenta... III. k.) 21. l.

⁴ Hornyánszky: Beiträage zur Geschichte ev. Gemeinden 43. l. szerint is 1627-ig, haláláig.

⁵ Pilc Gáspár és ellenfelei. 1893. 29—30. l.

⁶ Uo. 29. l. ⁷ Uo. 39. l. ⁸ Uo. 6. l.